

13. Краткие биографические сведения о жизни и деятельности И. Я. Рудченка // Україна. – 1907. – Т. 3. – С. 93-95.
14. Лебедев Ю. І. Фольклористична спадщина братів Радченків – Івана Білика та Панаса Мирного. // Дисертація кандидата філологічних наук. – К., 1999.
15. Лотоцький О. До світогляду старого українофіла. (З листування І. Я. Рудченка з М. П. Драгомановим) // З минулого : збірник. – Варшава, 1938. – Т. 1. – С. 36-58.
16. Миллер А. И. “Украинский вопрос” в политике властей и русском общественном мнении (вторая половина XIX в.). – СПб., 2000.
17. Науменко В. Найближчі відгуки указу 1876 р. про заборону українського письменства // Україна. – 1907. – т. 2. – Кн. 7. – С. 250-270.
18. Плачинда-Сасіна М. С. “Чумацькі народні пісні” І. Рудченка // Народна творчість і етнографія. – 1990. – № 1. – С. 38-43.
19. Правда. – 1873. – № 1. – С. 3.
20. Рудченко И. Записка о землевладении в Юго-Западном крае. – К., 1882.
21. Сиваченко М. Є. Іван Рудченко як збирач і публікатор українських народних казок // Сиваченко М. Є. Літературознавчі та фольклористичні розвідки. – К., 1974. – С. 337-401.
22. Студинський К. Переписка М. Драгоманова з В. Навроцьким (З початків соціалістичного руху в Галичині) // за сто літ. Матеріали громадського і літературного життя України у другій половині 19 і початку 20 ст. – 1927. – Кн. 1.
23. Центральний державний історичний архів України у Києві (далі – ЦДІАК України). – Ф. 442. – Оп. 297. – Спр. 1080.
24. ЦДІАК України. – Ф. 442. – Оп. 297. – Спр. 1088.

ТИМОШЕНКО В. І., ЯРЕМЧЕНКО В. Д. І. Рудченко в громадському, літературному і просвітницькому житті України другої половини XIX ст.

Статья рассказывает главные аспекты общественной, литературной и публицистической деятельности Ивана Рудченка как украинского фольклориста, писателя и литературного критика второй половины XIX столетия.

TIMOSHENKO V. I., YAREMCHENKO V. D. I. Rudnichenko in public, literary and elucidative life of Ukraine of the second half of a XIX item.

This article reveals the main aspects of the social, enlightening literature and public activity of Ivan Rudchenko as a ukrainian folklorist, writer and a literary critic of the second half of XIX sentury.

Салата О. О.
Київського міського педагогічного університету
імені Б. Д. Грінченка

УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІ НІМЕЧЧИНИ В ПЕРІОД ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ 1941–1944 РР.

Аналізуються стратегічні плани гітлерівської Німеччини, зокрема, українське питання, яке мало величезне значення для просування фашистських загарбників на Схід.

Дослідження питань національної політики німецької окупаційної влади щодо населення окупованих територій, зокрема населення, яке проживало на території рейхскомісаріату “Україна” та зони військової

адміністрації належить до актуальних напрямків сучасної історичної науки. Підвищений інтерес до цієї проблеми історичної науки обумовлюється новим, сучасним поглядом на події Другої світової та Великої Вітчизняної війни та необхідністю об'єктивного вивчення становища українців в умовах німецької окупації 1941–1944 рр.

З приходом до влади в Німеччині нацистської партії, її прагнення поставити національні інтереси над усе приваблювали більшість державних утворень, що входили до складу СРСР., вони прагнули до відновлення своєї державності, використавши умови, в яких опинився СРСР. Можливо саме цим пояснюється співпраця значної кількості населення, особливо інтелігенції з німецькою окупаційною адміністрацією.

Питання національної політики гітлерівського керівництва на окупованих територіях СРСР досліджували українські вчені В. Косик, М. В. Коваль, О. Є. Лисенко, Т. В. Вронська.

Володимир Косик, досліджуючи період німецької окупації на українських землях за допомогою документів та німецьких архівних матеріалів, показує, як змінювалася політика гітлерівського керівництва щодо ролі України в планах третього рейху. Документи, які він зібрав, показують спочатку вочевидь лояльну політику до українського населення з боку фашистської адміністрації і навіть деякі поступки у суспільно-культурному житті, але з кінця 1941 р. – початку 1942 р. окупаційна політика починає відображати справжні плани гітлерівців [1].

М. В. Коваль аналізує суспільно-політичні відносини на окупованих територіях і висвітлює політику гітлерівської Німеччини щодо українських земель. Він розкриває колонізаторські плани гітлерівців та використання України як ресурсної бази [2].

О. Є. Лисенко та Т. В. Вронська, вивчаючи документи радянських спецслужб дослідили життя населення в окупаційному Києві. Вони показали, які завдання ставило перед собою фашистське окупаційне керівництво в політичному та економічному діапазоні [3].

Таким чином, завданням даного дослідження є спроба окреслити основні стратегічні плани гітлерівської Німеччини на Сході, зокрема, українське питання, що виникло у зв'язку зі змінами планів німецько-фашистських загарбників.

Досліджуючи цю проблему український історик І. Патриляк зазначає, що співпраця між УВО та Німеччиною розпочалася з 1923 року (за 10 років до приходу нацистів до влади), коли лідер УВО Євген Коновалець уклав

угоду про взаємну допомогу із керівництвом німецької розвідки. Тільки зміна існуючого європейського порядку дозволяла сподіватися на появу шансу для здобуття незалежності Україною, а єдиною, відносно могутньою державою міжвоєнної Європи, яка виступала проти встановленого після Першої світової війни порядку була Німеччина. Чому Коновалець контактував із розвідкою? Як і будь-яка підпільно-революційна організація УВО, а потім ОУН не могла мати стосунків з урядовими колами [4, с. 276].

Він же робить висновки, що Оунівсько-німецька співпраця 30-х рр. ХХ століття формалізувалася створенням у 1939 році за участю оунівців, українського загону із 120 (за іншими даними – 600) чоловік, який базувався у Словаччині й отримав кодову назву “Bergbauernhilfe” (“Допомога гірським селянам”). Формування цього невеличкого Легіону під командуванням полковника Р. Сушка стало піком військової співпраці між тоді ще єдиною ОУН і вермахтом. Однак після укладення пакту Молотова–Ріббентропа, командування вермахту “дало задній хід” своїм українським ініціативам [4, с. 277].

В період Великої Вітчизняної війни у такій багатонаціональній країні, як СРСР, усе яскравіше почали проявлятися сепаратистські та націоналістичні настрої. В умовах німецької окупації відцентрові тенденції набули відкритих форм, активізувалися і почали набирати силу.

Відразу ж після того, як Гітлер ухвалив рішення напасти на СРСР і затвердив (18 грудня 1940 р.) директиву № 21 (“План Барбаросса”), в різних відомствах Рейху почали складатися проекти здійснення окупаційної політики на території Радянського Союзу [5, с. 341].

Питаннями адміністративного поділу і доль населення територій, намічених до окупації, займалися одночасно два нацистські відомства. Першим з них був Центр з проблем східних територій, створений на початку квітня 1941 р. і очолений Альфредом Розенбергом. 20 квітня 1941 р. Гітлер оголосив Розенбергу про своє рішення призначити його міністром у справах окупованих східних територій. 9 травня 1941 р. Розенберг представив фюрерові проект директив з питань національної політики на територіях, які повинні бути окуповані [6, с. 259].

Міністерство Розенберга займалося головним чином адміністративними питаннями. У цій організації народився план створення на території СРСР п'яти крупних губернаторств. До складу першого – під назвою *Остланд* – повинні були увійти Естонія, Латвія, Литва і Білорусія. Ця територія призначалася для повної германізації протягом двох поколінь.

Другим повинна була стати Україна з включенням до її складу Східної Галіції, Кримського півострова, території по Дону і Волзі, а також колишньої радянської Республіки німців Поволжя. Як вважав Розенберг, це губернаторство повинне було мати певну автономію і стати опорою Рейху на Сході.

Під час обговорення цього проекту Гітлер висловив ряд зауважень. Нагадавши про провал політики Німеччини в Україні в 1918 р., він виступив проти надання Україні автономії. Гітлер також відкинув пропоновану Розенбергом назву *губернаторство*, запропонувавши замінити його терміном *рейхскомісаріат* [7, с. 317].

17 липня 1941 р. було створено Рейхсміністерство окупованих територій, яке очолив Альфред Розенберг. Цим відомством були розроблені конкретні інструкції для чиновників окупаційного апарату. Про різні аспекти окупаційної політики йшла мова в раніше розроблених документах, в меморандумі від 2 квітня 1941 р., в промові А. Розенберга 20 червня 1941 р. [8, с. 33-34].

На нараді, присвяченій східній політиці і цілям Німеччини в майбутній війні проти СРСР, велике місце відводилося планам розчленування країни. Необхідність розчленування обґрунтовувалася тим, що Радянський Союз слабкий тому, що його населяє багато народів, різних етнічних груп, з різною культурою та релігією і це полегшить його захоплення німецькими військами. Головна теза, яка прозвучала: “Росія ніколи не була національною державою, вона завжди залишалася державою національностей” [8, с. 35].

Обґрунтовуючи цю тезу, нацисти наводили наступні факти: “через декілька днів після революції 31 000 українців, зажадали свої гетьманські грамоти і з тріумфом відправилися з ними до Києва”. А коли більшовики спробували зломити тенденцію до відокремлення, що намітилася, “почалася епоха великих повстань” [9, с. 136].

Таким чином, ми можемо з впевненістю зазначити, що нацисти ставили головним завданням “підхопити в розумній і цілеспрямованій формі прагнення до свободи всіх цих народів і дати їм певні державні форми, тобто органічно викроїти з величезної території Радянського Союзу державні утворення і спрямувати їх проти Радянського Союзу, звільнивши тим самим Німецьку імперію на майбутні століття від східної загрози ... приєднавши до неї Велику Фінляндію, Прибалтику, Україну, Кавказ” [9, с. 137].

Кожна з цих країн, на думку нацистів, свого часу отримала історичний

урок сусідства з Росією – “вели протягом століть боротьбу проти поляків і московитів”. Ця боротьба – в трактуванні нацистського ідеолога А. Розенберга – виглядала таким чином: “У XVII в. Україні вдалося скинути польське ярмо, проте тільки на короткий час; хоча українці під керівництвом Хмельницького розбили поляків, але були знову переможені і змушені були звернутися до Москви. На народному зібранні в Переяславі (1654) було укладено угоду між Україною і Московією. Російська сторона при цьому була сильніша – і звідси, завдяки систематичній русифікації київської інтелігенції, виникли всі наслідки. Після революції 1917 р. українські землі потрапили під правління більшовиків. Але ідеї автономії не вмерли, українці вперто боролися за право мати власну державу [10, с. 3].

Але найголовніше з того, на що слід робити розрахунок, вважав Розенберг, – це те, що національна свідомість ще жива серед українського народу і головним її носієм є інтелігенція. Тому треба докладати всі зусилля, щоб врешті-решт знову викликати до життя активність національної свідомості. При цьому треба діяти обачно. Треба сприяти появі літератури про боротьбу українців з тим, щоб можна було знов пожвавити історичну свідомість народу. У Києві необхідно створити університет, відкривати технічні вузи, підтримувати українську мову; українські класики, які писали частиною також і російською мовою, можуть бути знову надруковані українською мовою. І, нарешті, “... можна мати на увазі і організацію політичного руху, що-небудь на зразок Вільного українського козацтва” [10, с. 4].

Саме тому в початковий період Великої Вітчизняної війни гітлерівська окупаційна адміністрація намагалася створити ілюзію, що створює умови для розвитку української нації.

Окупаційна влада на місцях, реалізуючи концепцію Розенберга щодо “українського питання” протягом 1941 та 1942 рр. виявляла стриманість в окупаційній політиці і не вдавалася до жорстких антиукраїнських дій. Наприклад в перший період окупації в установах місцевої цивільної адміністрації дозволялося користуватися українською національною символікою. У містах бажачі носили нагрудні значки – металевий тризуб і жовто-блакитний прапорець. В установах місцевого самоврядування дозволялося вивішувати український національний прапор [11, с. 137].

Також з початком окупації німецька адміністрація заохочувала українську інтелігенцію до створення культурно-освітніх організацій, через які прагнула впливати на населення окупованих територій. Діяльність таких

організацій, які стояли на позиції боротьби за права на українську самостійність, не обмежувалися лише освітянськими, культурницькими та соціальними заходами. Досить поширеним явищем стало відродження та заснування нових осередків Просвітницьких організацій. Осередки “Просвіти” також намагалися здійснювати функції громадського представництва українців перед окупантами.

У перші місяці окупації на території Волині, здавалося що відроджувалася національна культура, вирувало суспільне життя: відкривалися середні школи, гімназії, жіночі вчительські семінарії, діяли різноманітні професійні та самодіяльні творчі гуртки, показували театральні вистави, в кінотеатрах демонстрували кіноплівки зняті за творами українських та німецьких авторів.

У вересні 1941 р. у зв'язку з початком навчального року у м. Бердичеві було відкрито дівочу і хлоп'ячу гімназії, організовані на базі школи старого типу. У цей же час, у Бердичеві почалася організація жіночої вчительської семінарії [12, с. 4].

У середніх школах західної України від 1 вересня проводилося нормальне навчання. Відкрито школи у Холмі: Українську Державну гімназію, Технічну й Ремісничу школу, Жіночу Сільськогосподарську школу. В одному лише Холмі в середніх школах навчалася в вересні-жовтні 1941 р. 1000 учнів [13, с. 4].

Справжня політика окупаційної влади проявилася по відношенню до вищих навчальних закладів, гітлерівський уряд не міг допустити освіти такого рівня для населення окупованих територій. З 21 січня 1942 р. відповідно до розпорядження рейхскомісара України генерал- і гебітскомісарам всі вищі школи в рейскомісаріаті Україна закривалися. Виняток становили лише медичні, ветеринарні, сільськогосподарські, лісгосподарські та технічні факультети і природничо-наукові спеціальності, необхідні для ведення навчального курсу з вищезазначених спеціальностей. Викладацький персонал усіх названих установ і закритих інституцій звільнявся. Відновлювали на посадах, лише після перевірки на благонадійність [14, с. 76].

Важливе місце у планах гітлерівської окупаційної адміністрації приділялося пресі: “відродити газети для України, щоб одержати можливість впливати на місцеве населення”. Наслідком такої політики було те, що вже на початок 1943 р. в Україні для населення окупованих територій видавалося більше 300 періодичних видань. Практично в усіх містах та

містечках України друкувалися преса, яка ставала складовою німецької активної пропаганди. Рейхскомісаріати та місцеві органи окупаційної влади підтримували видавничу діяльність місцевого населення, контролюючи зміст статей, що виходили на сторінках преси [15, с. 5-7].

Театральна-концертна діяльність в окремих областях окупованої України була достатньо активною. Театри діяли не лише в містах, а також і в обласних центрах. Так, наприклад, за один рік своєї діяльності тільки Маріупольський театр ім. Т. Г. Шевченка дав 138 спектаклів і 172 концерти, з них, для військових – 109 концертів [16, с. 167].

Якщо Центральне бюро і сам Розенберг приділяли напередодні війни основну увагу організації адміністративного управління, підбору, розстановці і інструктажу працівників і лише в загальних словах згадували про долі населення цих територій, то Головне управління імперської безпеки займалося переважно розробкою документів, в яких вирішувалися питання переміщення населення і германізації Східної Європи.

Саме в цьому управлінні був створений план “Ост”, що включав детально розроблену програму поневолення і знищення мільйонів людей, які проживають на території СРСР, Польщі і Чехословаччини [17, с. 280].

Основу нацистської національної політики складали ідеї расизму і антисемітизму, ідеї онімечування “повноцінних в расовому відношенні” народів.

Досить показовим є вислів Гітлера, зроблений у вузькому колі 11 квітня 1942 р.: “Наша політика по відношенню до народів, які населяють широкі простори Росії, повинна полягати в тому, щоб заохочувати будь-яку форму суперечностей і розколу”. Розвиваючи цю думку, Розенберг, повчаючи своїх підлеглих, казав: “Росіянина з Горьковського генерального комісаріату треба прививати відчуття, що він чимось відрізняється від росіянина з Тульського генерального комісаріату” [18, с. 63]. Саме таку політику проводило німецько-фашистське керівництво на окупованій території України, протиставляючи між собою різні народи та етнічні групи.

Яскравим прикладом політики “розділяй і володарюй” стали такі приклади листівок, які гітлерівці розповсюджували на окупованих територіях. Так, листівкою “Чего жиди не давали вашим детям...”, де євреїв звинувачували в тому, що вони сіють ворожнечу між народами, а фашисти несуть світле майбутнє окупаційне керівництво намагалося стравити українців і євреїв [19, с. 106].

У роки війни нацисти та їх прибічники розповсюджували серед

населення окупованих територій сотні тисяч антиєврейських, антициганських, антитатарських пропагандистських матеріалів у вигляді текстових листівок та карикатур. Євреїв позиціонували як “внутрішнього ворога”, дармоїда, паразита, який сидить на шиї у народу-працівника, показували їх джерелом усіх бід, у тому числі й війни що вже велася [20, с. 130].

Дещо схожою була й доля ромів, що населяли територію України. На окупованій території України нацисти та їхні агенти масово знищували ромське населення. Проте расовий критерій не був основним. Нацисти називали ромів “асоціальними елементами”. “Циганське питання” розглядалося ідеологами рейху як проблема “соціально-етичного порядку”.

Відомості про ромів не виділялися в зведених звітах про становище на окупованій території в окремий пункт, як це робилося стосовно євреїв. Їм ніколи не приписувалися і політичні злочини на кшталт саботажу або підбурювання. Але нацистська друкована пропаганда так само як і євреїв протиставляла їх іншим народам, показуючи ромів як асоціальні елементи [21, с. 74].

Як уже зазначалося, у плані “Ост” було викладено основні принципи німецької колонізаційної політики на окупованих територіях СРСР, зокрема України. Відповідно до цього плану, особливого розмаху набули плани гітлерівців щодо масового виселення та знищення слов'янських народів. Було висунуто ідею вирішення слов'янської проблеми протягом 25-30 років. У меморандумі Еріха Ветцеля від 27 квітня 1942 р. під назвою “Зауваження по генеральному плану “Ост” рейсфюрера військ СС” розкриваються справжні плани гітлерівців. З нього бачимо, що після перемоги гітлерівців та закінчення війни німці планували виселення з Європейської частини СРСР значної кількості населення, в основному слов'янського, чисельністю в 31 млн. чоловік. Для здійснення німецької колонізації конкретно призначалися території Польщі, радянських прибалтійських республік, Білорусії, а також України. Передбачалося залишити для подальшого онімечення та перетворення на робочу силу 14 млн. чоловік, з них 35 відсотків українців. Населення, яке підлягало онімеченню передбачалося позбавити всіх політичних і соціальних прав. [22, с. 138].

Характер національної політики щодо населення окупованих територій, зокрема, українського населення, яскраво відображений також у Hitler's Table Talks. Тут А. Гітлер наголошував: “Якщо ми будемо навчати росіян, українців і киргизів читати й писати, то згодом це може обернутися

проти нас. Освіта дасть більш розвинутим з них можливість вивчати історію, набувати історичний досвід, а звідси – розвивати політичні ідеї, які можуть бути згубними для наших інтересів...” [23, с. 424-425, с. 588-589].

Гітлерівське керівництво переконувало чиновників, що служили в окупаційній зоні, що до росіян, українців, білорусів та до їх культури треба ставитися з ненавистю. У таємному циркулярі командуючому окупаційними військами в Україні генерала Кітцінгера від 18 липня 1942 р. говорилося: “Українець був і залишиться для нас чужим. Кожен простий, довірливий прояв інтересу до українців та їх культурного існування наносить шкоду і послаблює ті істотні риси, яким Німеччина завдячує своєю могутністю та величчю” [24, с. 136-137].

Саме така політика і проводилася на території окупованої України. Нацистські плани були спрямовані на знищення інтелігенції, зведення культури до найнижчого рівня, і головне на підігрівання сусперечностей між етнічними групами.

Таким чином, розчленувавши Україну, гітлерівці сподівалися назавжди розтоптати українську державність, підірвати єдність, волю й силу народу до організованого опору. Окупаційний режим, встановлений гітлерівцями на території України, позбавляв населення українських земель будь-яких громадянських прав. Грабувалися і нищилися матеріальні і культурні цінності. На території України було створено табори смерті для військовополонених, спалювалися міста і села.

Аналізуючи політику німецько-фашистського керівництва на окупованих територіях в період Великої Вітчизняної війни, слід відзначити, що українське суспільство на початку німецької окупації не було єдиним, воно було розколоте завдяки потужній німецькій та радянській пропаганді, психологічно-ідеологічному насильству над людьми. Але вже в другій половині 1942 р., відчувши на собі справжню політику гітлерівського режиму, усвідомивши своє безнадійне тяжке становище, більша частина українців включилася в активну боротьбу проти ворога.

Використана література:

1. Україна в Другій Світовій війні у документах : збірник німецьких архівних матеріалів (1944-1945): Т. Н. / упоряд. В. М. Косик. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського НАНУ, 2000. – 368 с.
2. Коваль М. В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.). – Т. 12. – К. : Видавничий Дім : Альтернативи. – 1999. – С. 122-143.
3. Київ у дні нацистської навали. За документами радянських спецслужб. – К. ; Львів, 2003. – 526 с.

4. *Патриляк І. К.* Завжди актуальна книга : рец. на: Мірчук П. “Нарис історії ОУН 1920–1939 роки” // *Визвольний шлях*. – 2008. – № 3. – С. 276; 277.
5. *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht (Wehrmacht fьhrungstab)*. Bd. I: August 1940–31. Dezember 1941. Zusammengestellt und erläutert von H.-A. Jacobsen. – F. a. M., 1965. – S. 341.
6. *Нюрнбергский процесс. Сборник материалов в семи томах. – Том 2. – М. : Издательство: Государственное издательство юридической литературы, 1957 г. – С. 259.*
7. *Нюрнбергский процесс. – Т. 2. – С. 317.*
8. *Райд Я.* Планы гитлеровской Германии в отношении Эстонии и эстонского народа // *Вопросы истории Эстонской ССР (Тарту)*. 1977. – С. 33-34.
9. *Недорезов А. І.* Фашистские планы германизации славянских стран в годы второй мировой войны / *Немецко-фашистский оккупационный режим. (1941–1944 гг.)* [Сборник статей ; под ред. проф. Е. А. Болтина]. – М. : Полииздат, 1965. – С. 136.
10. *Сорокина О.* Этнос на оккупированной территории СССР в годы второй мировой войны. – С. 3. <http://his.1september.ru/articlef.php?ID=200004201>
11. *Коваль М. В.* Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.). – Т. 12. – К. : Видавничий Дім Альтернативи. – 1999. – С. 137.
12. *Освіта і культура Волинь. Часопис для Волині. – 1941. – 1 вересня. – С. 4.*
13. *До Українського Громадянства // Волинь. Часопис для Волині. – 1941. – 5 жовтня. – С. 4.*
14. *Немецко-фашистський окупаційний режим в Україні. Збірник документів і матеріалів. – К. : Державне видавництво політичної літератури УРСР, 1963. – С. 76.*
15. *Черняков Б. І.* Окупаційна і легальна періодична преса в Україні 1941–1944 рр.: Джерела дослідження. Бібліографія / *Академія наук вищої школи України. – К., 2005. – С. 5-7.*
16. *Титаренко Д. Н.* Образование и культура Донетчины в 1941–1943 гг. // *Всеукраинская конференция “Межэтнические связи: история, этнография, культура”*. – Донецк, 2004. – С. 167.
17. *Патриляк І. К.* Завжди актуальна книга : рец. на: Мірчук П. “Нарис історії ОУН 1920–1939 роки” // *Визвольний шлях*. – 2008. – №3. – С. 280.
18. *Розанов Г. Л.* План “Барбаросса”, замыслы и финал. – М. : “Международные отношения”, 1970. – С. 63.
19. *Гитлеровская пропаганда юдофобии в прокламациях и карикатурах / С. Л. Авербух (сост. и авт. коммент.). – К. : Украинский центр изучения истории холокоста, 2005. – 2005. – С. 106.*
20. *Гитлеровская пропаганда юдофобии в прокламациях и карикатурах / С. Л. Авербух (сост. и авт. коммент.) – К. : Украинский центр изучения истории холокоста, 2005. – 2005. – С. 130.*
21. *Бессонов М.* Пораймос і Голокост / *Голокост і сучасність. – № 1. – 2007. – С. 74.*
22. *Недорезов А. І.* Фашистские планы германизации славянских стран в годы второй мировой войны / *Немецко-фашистский оккупационный режим. (1941–1944 гг.)* [Сборник статей. под ред. проф. Е. А. Болтина]. – М. : Полииздат, 1965. – С. 138.
23. *Hitler’s Table Talks. London, 1953, p. 424-425, 588-589.*
24. *Коваль М. В.* Преступление фашистов против культуры украинского народа / *Немецко-фашистский оккупационный режим. (1941–1944 гг.)* [Сборник статей. под ред. проф. Е. А. Болтина]. – М. : Политиздат, 1965. – С. 136-137.

САЛАТА О. О. *Украинский вопрос в национальной политике Германии в период Великой Отечественной войны 1941–1944 гг.*

Анализируются стратегические планы гитлеровской Германии, в частности, украинский вопрос, который имел огромное значение для продвижения фашистских захватчиков на Восток.

SALATA O. O. Ukrainian question in the national policy of Germany in the period of Great Patriotic war 1941–1944.

The strategic plans of Hitler Germany are analysed Ukrainian question which had an enormous value for advancement of fascist invaders east.

Святненко А. В.

Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв

ТЕРИТОРІАЛЬНО-АДМІНІСТРАТИВНИЙ УСТРІЙ ХРИСТІАНСЬКИХ ЦЕРКОВ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ XVIII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.)

На основі аналізу джерел і літератури в статті висвітлюються реформи територіально-адміністративного устрою Православної, Греко-уніатської й Римо-католицької церков на Правобережній Україні в кінці XVIII – першій половині XIX ст. Звертається увага на особливості становлення церковних органів управління.

Актуальність неупередженого та зваженого вивчення історії та тенденцій розвитку діючих на території України конфесій підтверджується подіями сучасного життя. Адже останнім часом спостерігається посилення впливу релігії на розвиток соціальних і культурних процесів в Україні та участь релігійних об'єднань у суспільно-політичному житті. Тому дослідження історичного минулого церков в Україні є актуальним для з'ясування витоків тих розбіжностей у поглядах, традиціях, які існують на сьогодні у різних релігійних конфесій.

Об'єктом дослідження є Християнські церкви наприкінці XVIII – першій половині XIX ст., а предметом історичного аналізу визначено територіальне розміщення та структура церковного управління Православної, Греко-католицької й Римо-католицької конфесій.

Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі документів державних та церковних установ, наукових історичних розвідок висвітлити причини, хід і наслідки церковно-адміністративних реформ на Правобережній Україні, проаналізувати реорганізації структур ієрархічних вертикалей, єпархіальних устроїв.

Наприкінці XVIII ст. в результаті поділу Польщі Російська імперія розширила свої межі за рахунок приєднання земель Правобережної України. Новоприєднані території підлягали державно-адміністративному та церковному реформуванню за загальноімперським зразком. Це перш за все стосувалося Православної церкви, яка на той час отримала статус